

مدیریت عوامل مؤثر بر مطالعه غیر درسی در مدارس دخترانه

نقیسه رفیعی^۱، فاطمه قربانی^۲

مقاله پژوهشی

چکیده

زمینه و هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان و نوع مطالعات غیر درسی و عوامل مؤثر آن بر دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه شهرستان نجف‌آباد انجام شد.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه توصیفی-پیمایشی؛ جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه در ۴ واحد آموزشی (۵۶۸ نفر) شهرستان نجف‌آباد اصفهان بود که ۱۱۳ نفر به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب شدند. ابزار تحقیق، پرسش‌نامه محقق ساخته شامل ۲۰ سؤال و ضریب پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ درصد برآورد گردید. ابعاد مطالعات غیر درسی با استفاده از مقیاس لیکرت اندازه‌گیری شد. اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار SPSS در دو سطح توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل گردید. فراوانی، میانگین، صدک‌ها و انحراف معیار در سطح توصیفی و آزمون t مستقل و ضریب همبستگی پیرسون در سطح استنباطی استفاده شدند.

یافته‌ها: بین مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان در رشته‌های تحصیلی علوم ریاضی، انسانی، تجربی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد ($sig = 0/87$). میانگین ساعات مطالعات غیر درسی دانش‌آموزان در روز کمتر از یک ساعت و در هفته بین (۲-۱ ساعت) می‌باشد. بین منبع مطالعات غیر درسی و رشته‌های تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد و بیشترین منبع مطالعاتی دانش‌آموزان مجلات می‌باشد. بین نوع گرایش مطالعاتی کتب غیر درسی و رشته‌های تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد و بین نوع گرایش مطالعاتی مجلات و روزنامه‌ها و رشته‌های تحصیلی با سطح معنی‌داری $sig = 0/002$ تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین مطالعه غیر درسی و برخورد والدین با سطح معنی‌داری $sig = 0/01$ و حجم زیاد تکالیف و دروس با سطح معنی‌داری $sig = 0/00$ تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

نتیجه‌گیری: مدیران مدارس و اولیاء دانش‌آموزان باید در نظر داشته باشند که توجه والدین با همبستگی مستقیم و حجم زیاد دروس و تکالیف مدرسه با همبستگی معکوس، از عوامل تأثیرگذار بر مطالعات غیر درسی دانش‌آموزان می‌باشند و رفتار توجه‌آمیز معلم بر میزان مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان تأثیر چندانی ندارد.

کلید واژه‌ها: مطالعات غیر درسی، منبع مطالعاتی، دانش‌آموزان، مقطع متوسطه

ارجاع: رفیعی، نقیسه، قربانی فاطمه. مدیریت عوامل مؤثر بر مطالعه غیر درسی در مدارس دخترانه. مجله مدیریت فراگیر ۱۳۹۵؛ ۱(۱): ۴۶-۵۶.

تاریخ پذیرش: ۹۵/۱۲/۲۷

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۰/۲۶

(۱). طلوع و ظهور تمدن‌های بزرگ تاریخ همراه با گرایش به ارج علم و دانش، عالم، کتابخانه و سوادآموزی بوده است. هر زمان که گزارشی از کتابخانه‌های بزرگ و وجود علما و دانشمندان بزرگ در تاریخ وجود دارد، از تمدن بزرگی نیز سخن گفته شده است.

مقدمه

آگاهی، جوهر روح انسانی و وجه تمایز انسان به عنوان شریف‌ترین مخلوق با سایر موجودات می‌باشد. خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: "آیا کسانی که می‌دانند با کسانی که نمی‌دانند یکسان هستند"

۱- مربی گروه علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
۲- کارشناسی گروه علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه پیام نور، اصفهان، ایران

نویسنده مسئول: نقیسه رفیعی

Email: nafisehrafiei@gmail.com

با توجه به مطالب یاد شده کمیت و کیفیت مطالعه کودکان و نوجوانان و عوامل مؤثر بر آن از ضروری‌ترین اقدامات جهت ایجاد فرهنگ توسعه مطالعه می‌باشد. به همین دلیل سال‌هاست که تحقیق در عادت مطالعه مورد توجه بسیاری از محققین قرار گرفته است تا جایی که مدت‌هاست تشویق عادت به مطالعه، هدف اصلی برنامه توسعه مطالعه و کتاب یونسکو می‌باشد (۸). در چهلمین کنفرانس بین‌المللی تعلیم و تربیت که در سال ۱۳۶۵ در ژنو برگزار شد، آموزش متوسطه را وسیله‌ای جهت ایجاد فرهنگ مطالعه تلقی نمودند و بر حساس بودن آن تأکید ورزیدند. در همین کنفرانس نمایندگان بسیاری از کشورها بر این باور بودند که اصلاح آموزش متوسطه باید در صدر برنامه‌ها قرار گرفته، برای آن اولویت خاصی قائل شوند. نماینده کشور اتحاد جماهیر شوروی سابق، توسعه آموزش متوسطه را یکی از جنبه‌های مهم توسعه فرهنگ مطالعه عنوان کرد و نماینده کشور چین معتقد بود که توسعه اقتصادی زیر بنای توسعه آموزشی و مطالعه است و این توسعه بسته به آموزش متوسطه دارد. در کشور ما نیز آموزش متوسطه به علت اهمیت و تأثیرگذاری آن بر سایر شئون جامعه مورد تأیید می‌باشد. به همین دلیل نیز طرح تغییر نظام آموزش و پرورش ایران ابتدا از آموزش متوسطه آغاز گردید. لذا توجه به میزان و نوع مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان این مقطع و عوامل مؤثر بر آن نیز ضروری به نظر می‌رسد. تحقیق حاضر در راستای هدف یاد شده به بررسی میزان و نوع مطالعات غیر درسی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهرستان و عوامل مؤثر بر آن از نظر دانش‌آموزان پرداخته است. امید است نتایج آن، اطلاعات لازم را در اختیار مسؤولین قرار دهد و آنها را در برنامه‌ریزی‌های مربوط به افزایش مطالعه در کشور کمک کند.

مطالعه چیست؟

اولین تحقیقات در مورد مطالعه در بزرگسالان که از طریق مشاهده و عکسبرداری / فیلمبرداری از حرکت چشمان انجام گرفته است، نشان می‌دهد که بزرگسالان نوشته‌ها را با حرکت مقطع و مکث‌های کوتاه چشمان و نه حرکات پیوسته چشم از این سو به آن سوی صفحه مطالعه می‌کنند. تعداد کلماتی که شخص با هر مکث جذب می‌کند بستگی به درجه هوش، آشنایی با موضوع مورد مطالعه، تعداد کلمات جدید و درک مطلب دارد (۸). مطالعه فرایند هدفمندی است که مستلزم شناسایی و تفسیر و ارزیابی ایده‌های مطابق با ظرفیت ذهنی و

شاید اساس این تمدن‌ها را در گفته سقراط بتوان یافت که می‌گوید: جامعه وقتی به فرزندی و سعادت دست می‌یابد که خواندن و مطالعه کار روزانه‌اش باشد. بی‌شک این اهمیت و توجه به کتاب و دانش موجب توسعه و پیشرفت کشورهای اسلامی گردید، اما متأسفانه روند این پیشرفت به دلایل گوناگون متوقف شد. وضعیت موجود به نحوی است که امروزه بر اساس استانداردهای فدراسیون بین‌المللی انجمن‌ها و مؤسسات کتابداری به ازای هر یک نفر باید دو جلد کتاب در کتابخانه‌های عمومی موجود باشد، حال آنکه بر اساس آمار در کتابخانه‌های عمومی کشورمان به ازای هر ۱۰ نفر یک جلد کتاب وجود دارد (۲). در کشورهای توسعه یافته‌ای نظیر سوئد، دانمارک و فنلاند به ازای هر نفر به ترتیب ۵/۶، ۶/۷ و ۷ جلد کتاب موجود است (۳). میزان مطالعه و گرایش به کتاب و مجله از مهمترین شاخص‌های رشد و توسعه می‌باشد. یونسکو در بسیاری از کنفرانس‌های خود، اساس توسعه اقتصادی را گسترش کتاب و برنامه‌ریزی دراز مدت آموزشی دانسته است. شورای اجتماعی و اقتصادی سازمان ملل متحد نیز مطالعه کتاب را یکی از وسایل لازم در عمران و پیشرفت ملت‌ها دانسته است (۴). اما مقایسه آمار میزان تولید کتاب، تعداد کتاب‌هایی که مطالعه می‌شود و تعداد کتاب‌هایی را که سالانه از کتابخانه‌های عمومی امانت گرفته می‌شود، نشان می‌دهد که جایگاه مطالعه در کشور ما نسبت به سایر کشورها وضعیت نامطلوبی دارد (۵). یک بررسی آماری در مورد سرانه مطالعه نشان می‌دهد که میانگین مطالعه یک فرانسوی ۴ ساعت، یک انگلیسی ۳/۵ ساعت و یک ایرانی یک دقیقه در روز است. همچنین میزان مطالعه مواد غیر درسی دانش‌آموزان ایرانی ۱۰ دقیقه در روز گزارش شده است (۶).

به منظور اینکه فرهنگ مطالعه و کتابخوانی جزء فرهنگ عمومی مردم شود، بهترین کار، توجه به امر مطالعه کودکان و نوجوانان است. از آنجا که کودکان در مراحل نخستین خواندن قرار دارند و در این مراحل است که شور و شوق خواندن در آنها آغاز می‌شود، لذا باید در این مراحل همان‌گونه که خواندن و نوشتن و حساب کردن به کودکان یاد داده می‌شود عادت به مطالعه نیز بر اساس برنامه‌ای منظم سرلوحه کار مراکز آموزشی قرار گیرد که در همان اوایل طفولیت به مطالعه عادت کنند و در آینده روند رو به رشد مطالعه در آنها تداوم داشته باشد (۷).

نتیجه گرفت که انگیزش در پیدایش رفتار معین تقریباً نقش محوری ایفا می‌کند و مطالعه بدون انگیزش انجام نخواهد گرفت. به عبارت دیگر می‌توان گفت:

انگیزش تعیین کننده تقویت کننده است. انگیزش توجیه کننده جهت‌گیری هدف‌هاست. انگیزش، تعیین کننده میزان صرف وقت در فعالیت‌های مختلف است. در مطالعه رفتار آدمی، مسأله انگیزش (یا علیت رفتار) از قدیم، موضوع اصلی فلسفه یا مطالعه در هستی انسان بوده است. مردم همیشه کوشیده‌اند و هنوز هم می‌کوشند که رفتار خویش را توجیه و تبیین کنند. بنابراین تاریخ مطالعه انگیزش به زمان پیدایش آدمی روی کره زمین بر می‌گردد. در این قسمت، انگیزش رفتار در میدان آموزش و پرورش مورد بحث قرار می‌گیرد، زیرا مهمترین و اساسی‌ترین مسأله برای همه معلمان این است که محصلان را چگونه برای مطالعه کتاب‌های درسی و غیر درسی برانگیزیم (۹).

انگیزه‌ها در آموزش و پرورش عمومی و متوسطه:

- مسؤولیت‌های دولت مرکزی در برابر جوامع محلی جهت تخصیص اعتبارات عمومی به آموزش و پرورش از تأمین کامل اعتبارات توسط دولت مرکزی تا طیفی از طرح‌هایی که از طریق پرداخت یارانه توسط دولت مرکزی حمایت می‌شوند، تغییر می‌کند و هر یک از آنها انتظارات متفاوتی برای پشتیبانی از سوی افراد یا مقامات محلی دارند.

- کمک‌های بلاعوض از طرح‌های بنیادی که برای تضمین حداقل دسترسی به منابع تدوین شده بود، به رویکردهایی که بر برابری تأکید می‌گذارد (مثلاً از نظر اقدامات یا هزینه‌ها) تغییر جهت داده است. نوع اخیر ممکن است اثر انگیزشی ناخواسته‌ای داشته باشد و ناکافی بودن آن برای جبران نابرابری‌های پنهان محلی به لحاظ توزیع نامتعادل ثروت به اثبات برسد.

- هرچه نظام تأمین منابع مالی غیر متمرکزتر باشد، احتمال بروز نابرابری در تخصیص منابع بیشتر است. در نهایت برقراری عدالت و برابری از مسؤولیت‌های دولت مرکزی است.

- تمایز بین کمک‌های بلاعوض «عمومی» و «مشروط» نشانگر تمایل مقامات مرکزی به تفویض اختیار به سازمان‌های محلی در چگونگی انجام هزینه‌ها برای فعالیت‌های محلی است. افزایش اعتبارات به شکل مشروط و تحت ردیف‌های

آگاهی و دانش خواننده است. به عبارت دیگر مطالعه حاصل و نتیجه کار بست مجموعه عواملی است که بر اساس آن فرد می‌کوشد حروف و کلمات مکتوب را شناسایی و تفسیر و ارزیابی کند.

نقش انگیزش در رفتار مطالعه

چرا بعضی از افراد مطالعه می‌کنند و برخی دیگر از این کار اجتناب می‌ورزند؟ راس و چلتون (۲) به بررسی خوانندگان علاقمند پرداختند: این بررسی پنج جنبه را که خوانندگان در مطالعه به کار می‌برند آشکار می‌کند. مانند نوع تجربه‌ای که برای خواندن مورد نظر است، منابع مورد استفاده برای پیدا کردن کتاب، عناصر کتاب، سرنخ‌هایی درباره خود و میزان زمان و هزینه مالی برای دسترسی به کتاب. بررسی هدف‌های مطالعه افراد نشان می‌دهد که آنها دلایل مختلفی برای مطالعه دارند، برخی از این دلایل کاملاً شخصی و فردی بوده و برخی اجتماعی می‌باشند. در هر حال رابطه تنگاتنگی بین آنها وجود دارد. در سمپوزیم یونسکو در باب انگیزه‌های مطالعه، تعدادی از این انگیزه‌ها مورد مطالعه قرار گرفت و روشن گردید که بررسی تأثیر متقابل عوامل درونی و بیرونی در درک و تشخیص انگیزه‌های مطالعه روشنگر خواهد بود و شخص را نباید جدا از اجتماع در نظر گرفت، هم چنان که فشارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در زندگی شخص اثرات منفی یا مثبت دارد، الگوی مطالعه او را تحت تأثیر قرار می‌دهد. تأثیر این عوامل در هر گروه خوانندگان خوب و به کمال رسیده و کسانی که در پایین‌ترین سطح از این لحاظ قرار دارند روشن شده است. (۲). انگیزش در واقع، بحث از تعلیل یا علت‌یابی رفتار آدمی است. بحث از اینکه چرا مردم متفاوت عمل می‌کنند؟ چون تا علت‌های رفتار شناخته نشوند، کنترل رفتار انسان امکان نخواهد داشت. اصولاً مفهوم انگیزش را وقتی به کار می‌بریم که می‌خواهیم از «علت»، علت‌ها یا تعیین کنندگان رفتار یا رفتارهای شخص بحث کنیم و دریابیم که چه عامل درونی یا بیرونی باعث پیدایش رفتار خاصی در شخص می‌شود، آن رفتار را هدایت و جهت می‌دهد و شخص را تا دست یافتن به خواسته‌هایش (خاموش کردن انگیزش) فعال نگه می‌دارد. به عبارت دیگر در بحث انگیزش رفتار، در واقع به تعلیل (علت‌یابی) رفتار یا افکار و اعمال فرد می‌پردازیم و چنان که قبلاً هم گفته شد بدون تحلیل و تعلیل رفتار، تغییر و پیش‌بینی و کنترل رفتار غیر ممکن است. از آنچه گفته شد می‌توان

مهم و ثمربخش است. نقش مادر به عنوان کسی که کودک بیشترین ارتباط عاطفی را با او دارد، از سایرین متمایز می‌باشد. لذا همان گونه که ژاپنی‌ها معتقدند که «خواندن از دامان مادر آغاز می‌شود»، مادر کتابخوان در دامان خود، کودک کتابخوان پرورش می‌دهد. اگر قصد ارتقای فرهنگ مطالعه را در جامعه داشته باشیم لازم است سطح مطالعه خانواده و میزان توجه آنان را به مطالعه و کتاب افزایش دهیم (۱۱).

نقش معلم: معلم و مربی در هر دوره یا مقطعی که تدریس می‌کند به سبب منزلت و احترامی که دارد مورد توجه دانش‌آموز می‌باشد و سعی می‌کند او را به عنوان الگوی رفتاری خویش قرار دهد و بسیاری از رفتارهای او نظیر نحوه راه رفتن، حرف زدن و ... را تقلید می‌کند. لذا معلمی که رفتار و گفتار او حاکی از آن است که به مطالعه اهمیت می‌دهد و مطالعه جزء ارزش‌های او محسوب می‌شود، براحتی این ارزش را به دانش‌آموز خویش منتقل می‌کند. مثلاً حضور معلم در کتابخانه آموزشگاه و به امانت گرفتن کتابی برای مطالعه، نیز از عوامل مؤثر در ترغیب دانش‌آموزان به مطالعه می‌باشد (۱۲).

برایت من و همکاران (۱۱) طی پژوهشی به این نتیجه رسیدند که سازماندهی کلاس درس، ارایه مناسب مطلب، تعامل و تکلیف‌ها و احساس موفقیت دانش‌آموزان؛ مواردی هستند که باید در اثربخشی مطالعه و آموزش مورد توجه قرار گیرند. به عقیده کناپر و کراپلی (۱۲) ویژگی یک تدریس خوب و تأثیرگذار شامل تعامل معلم و دانش‌آموز، تشویق دانش‌آموزان به همکاری با یکدیگر، یادگیری فعال، دادن بازخورد فوری، تأکید بر انجام تکالیف و گسترش توانایی‌ها می‌باشد. معلم می‌تواند محتوای مطالب درسی دانش‌آموزان را از طریق کتب غیر درسی آموزش داده و یادگیری دانش‌آموزان را افزایش دهد. گاه دیده می‌شود در مدارس، دانش‌آموزانی هستند که استعداد و توانایی آنها در سطح سایر دانش‌آموزان نیست و نسبت به سایر دانش‌آموزان برتری یا ضعف دارند، این دانش‌آموزان یعنی ضعیف و کم استعداد و باهوش هر کدام به نحوی در کلاس مانع ایجاد می‌کنند. بنابراین معلم می‌تواند برای دانش‌آموزان ضعیف، کتب غیر درسی ساده‌تر از کتب درسی جهت بهبود یادگیری در نظر بگیرد و همچنین برای آنکه استعداد و توانایی دانش‌آموزان مستعد نیز رشد و پرورش یابد، معلم می‌تواند کتب

خاص مقامات محلی را محدود می‌کند، اما اطمینان حاصل می‌شود که اعتبارات در زمینه‌هایی به مصرف خواهد رسید که به نظر مراجع مرکزی از اولویت بالاتری برخوردارند. تخصیص اعتبار بر اساس فرمول در آموزش و پرورش وسیله‌ای است برای افزایش شفافیت و سهولت تدوین بودجه و نیز شفاف شدن ساختار انگیزشی تأمین منابع مالی. شیوه‌های تخصیص اعتبار بر اساس فرمول، به خصوص برای انگیزه‌هایی که موجب فراهم آوردن کمک‌های اضافی برای نوع ویژه‌ای از دانش‌آموزان یا مدارس (مثلاً دانش‌آموزان دارای معلولیت جسمی یا ذهنی و مدارس کوچک روستایی) می‌شود مناسب است.

- گسترش بکارگیری انگیزه‌های مالی در آموزش و پرورش پایه و متوسطه بر اثر ماهیت سیاسی تصمیم‌گیری، فقدان هنجارهای جامع عملکردی و محدودیت پژوهش در آموزش در زمینه ارتباط بین شیوه تأمین اعتبار و سایر انگیزه‌های عملکردی محدود می‌شود.

- برخی از گزینه‌های آینده برای بهبود کارایی و علامت از طریق بکارگیری انگیزه‌ها عبارتند از: تقویت برنامه‌های ارزش‌یابی مبتنی به عملکرد، تفویض اختیار بیشتر به مقامات محلی در بکارگیری اعتبارات برای پاسخ‌گویی به آرمان‌های وضع شده از سوی دولت مرکزی، تعیین پیشاپیش منابع مالی برای تقویت برنامه‌ریزی و تقویت حمایت بیشتر مرکز برای ابتکارات و نوآوری‌های محلی مبتنی بر حل مسأله که ممکن است بعدها تعمیم داده شود (۱۰).

نقش عوامل مؤثر در امر مطالعه

نقش خانواده: خانواده نخستین دنیایی است که کودک وارد آن می‌شود. شخصیت کودک در تمامی زمینه‌ها با تأثیر از خانواده شکل می‌گیرد. تک تک اعضای خانواده در شکل‌گیری و تکوین تصور کودک از دنیای اطراف و طرز تلقی و نگرش وی نسبت به مسایل و موضوعات نقش دارند. اگر اعضای خانواده مخصوصاً والدین کتابخوان نباشند و از اهمیت مطالعه آگاهی نداشته باشند، کودک نیز در مراحل حساس رشد و الگوپذیری، با کتاب آشنا نخواهد شد و اگر اعضای خانواده به کتاب و مطالعه توجه نشان دهند و به عنوان یک کار مهم به آن عمل نموده و احترام بگذارند، کودک نیز نتیجه می‌گیرد که مطالعه یک کار

دیگر، عوامل بیرون از فرد مانند خانواده و محیط آموزشی از عوامل مهم در ترویج فرهنگ مطالعه به شمار می‌رود و محیط آموزشی، هدایت کننده جریان مطالعه در مسیر مشخص آموزشی است.

بررسی راه‌های ترغیب به مطالعه در کودکان و نوجوانان:

یکی از عوامل برانگیزاننده در امر مطالعه، حس کنجکاوی است. اگر مطالعه برای انسان به شکل وظیفه جلوه‌گر شود، رغبت به مطالعه هم کمتر می‌شود. در حالی که با برانگیختن حس کنجکاوی، چه بسا شخص با حوصله فراوان، آن را پی‌گیری می‌کند و به آن اهمیت می‌دهد. کتاب‌خوانی برآیندی از مجموعه عوامل است. این عوامل به طور عمده شامل خانواده، فرد، مدرسه و محیط آموزشی است. برای بررسی این عوامل لازم است در زمان کودکی به نقش خانواده دقت کنیم. محیط خانوادگی، اولین محیط تربیتی است و ارتباط اعضای خانواده با مقوله فرهنگ و کتاب نقش بسزایی در نوع برخورد با کتاب را بازی می‌کند. جامعه‌شناسان آموزش و پرورش معتقدند تربیتی که فرد در خانواده می‌پذیرد، از نوع تربیت غیر رسمی است که تأثیری شگرف در تربیت رسمی وی دارد. اولین آشنایی کودک با کتاب در محیط خانواده شکل می‌گیرد. باید دقت شود که برنامه‌ریزی باید از خانواده آغاز شود و در خانواده عوامل خروجی تأثیرگذاری وجود دارند. مانند سطح سواد والدین، برخورد والدین و سایر اعضای خانواده با کتابخوانی، امکانات فرهنگی خانواده و شغل والدین. عامل دوم خود فرد است. مطالعات روان‌شناسی نشان می‌دهد که افراد از جهات مختلف با هم تفاوت دارند این تفاوت‌ها موجب می‌شوند که نوع و میزان مطالعه در میان آنها متفاوت و متنوع باشد. به ویژه که جلوه تفاوت‌ها در دوران بلوغ، بیشتر خود را نشان می‌دهند. در عامل فرد، عوامل فرعی فراوانی قابل بررسی است که هر یک به نحوی بر نوع و میزان مطالعه وی تأثیر می‌گذارند. این عوامل چهارگانه عبارتند از: جنسیت، علایق، نیازها، وقت آزاد. سومین عامل تأثیرگذار بر کتابخوانی محیط آموزشی آنان است. در این عامل، عوامل فرعی بسیاری مانند: مدیر مدرسه، معلمان، کتابخانه، کتاب‌دار متخصص و فضای عمومی و همچنین برنامه‌های آموزشی مدرسه نقش دارند.

غیر درسی غنی‌تری را برای این گونه دانش‌آموزان در نظر بگیرد. در نظام‌های آموزشی پیشرفته جهان معلم در کنار درس، چند کتاب معرفی می‌کند و از دانش‌آموزان می‌خواهد به جای چند بار خواندن از روی کتاب درسی، همان موضوع را در چند جلد کتاب و فقط یک بار بخوانند. در نظام آموزشی ما چون دانش‌آموزان فقط باید بر کتاب‌های درسی سرمایه‌گذاری کنند، عملاً استفاده از وسایل و مواد آموزشی از قبیل کتاب‌های غیر درسی به کنار نهاده می‌شود.

راه‌های نهادینه کردن علاقه به مطالعه در کودک و نوجوان

تشویق دانش‌آموزان به مطالعه و آگاه کردن آنان از اثرات مطالعه که در زندگی فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی آنها مؤثر خواهد بود، تربیت خوب و جذب نویسندگان خلاق، آماده کردن وسایل برای خواندن و مطالعه کردن و ایجاد عادت در دانش‌آموزان برای مطالعه، تشکیل کتابخانه در منزل با مطالب آسان و سبک، تقویت کتابخانه‌های مدارس، ترغیب و تشویق معلمان و اولیاء برای مطالعه بیشتر دانش‌آموزان، توسعه و گسترش کتابخانه‌های عمومی در رشد و فراهم نمودن سالن مطالعه مناسب، تشکیل نمایشگاه‌های کتاب در هر سال، گسترش کتاب‌فروشی در شهرستان به گونه‌ای که کتب مورد نیاز را با قیمت مناسب در اختیار قرار دهد؛ به عنوان راه‌های نهادینه نمودن علاقه به مطالعه مطرح می‌باشند.

اگر می‌خواهیم افرادی که هرگز مطالعه نمی‌کنند، به مطالعه روی آورده و عادت مطالعه را کسب نمایند، لازم است که برای مطالعه ارزش قائل شده و آنها را تشویق کنیم. ارزش‌های فرهنگی حاکم بر جامعه باید به مطالعه و افراد اهل کتاب ارج نهاده و قدر و ارزش کوشش‌های افراد اهل مطالعه و تحقیق را درک نماید. سیستم اقتصادی نیز بایستی به تقویت ارزش مطالعه در جامعه توجه نماید. در مورد سیستم آموزشی شاید بتوان ادعا کرد که نقش خود را در این رابطه ایفا می‌نماید. همچنین خانواده می‌تواند مطالعه را تشویق نموده و به اعضای اهل مطالعه خود ارج بگذارد (۱۳).

مطالعه و کتابخوانی دو بعد دارد: در یک طرف، فرد با تمام ویژگی‌های منحصر به خودش حضور دارد که این ویژگی‌ها بر میزان مطالعه غیر درسی و کتابخوانی مؤثر است و از طرف

موانع ترویج مطالعه

در مورد مشکلات و موانع موجود بر سر راه ترویج مطالعه بویژه کودکان و نوجوانان، عوامل بسیاری را می‌توان نام برد که این عوامل شامل عوامل فردی یا درونی و عوامل اجتماعی یا بیرونی می‌شود. دسته اول ناشی از فرد بوده، عواملی مانند خصوصیات شخصیتی و ویژگی‌های فردی که موجب عدم علاقه به مطالعه می‌شود، خستگی، بیماری جسمی و روانی، بی‌سوادی، ناآگاهی و بی‌توجهی فرد جزء این عوامل می‌باشد. دسته دوم، عوامل و عناصری که از بیرون فرد را از مطالعه باز می‌دارند، عواملی مانند بی‌توجهی والدین و نظام آموزشی به مطالعه، گرانی کتاب، عدم دسترسی به کتاب‌های مورد علاقه، بی‌توجهی جامعه و دولت به امر مطالعه و مطالعه کنندگان، عدم تناسب کتاب‌ها با نیازها و علاقه افراد، بی‌توجهی رسانه‌های گروهی به کتاب و مطالعه و به طور کلی شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بیگانه با کتاب و مطالعه همگی از عوامل مانع ترویج مطالعه می‌باشد. بین سطح تحصیلات والدین، میزان رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتایج این تحقیق نشان داده است که دانش‌آموزان والدین دارای سطح تحصیلی پایین، کمتر مورد تشویق و ترغیب جهت مطالعه کتب غیر درسی واقع می‌شوند. نتایج نظرسنجی از اساتید دانشگاه بیانگر آن است که مشکلات اقتصادی و عدم توجه به مسایل فرهنگی را عامل مطالعه نکردن دانسته‌اند. عدم سهولت دسترسی به کتاب (گران بودن کتاب و عدم گسترش کتابخانه‌ها)، عدم ایجاد انگیزه و میل به مطالعه از طریق تبلیغات عمومی و رسمی، مهمترین عامل کم توجهی به مطالعه کتاب و نشریات عوامل کاهش مطالعه می‌باشند. معلمان دارای نقش مؤثری در علاقه‌مندی دانش‌آموزان به مطالعه می‌باشند. عدم وجود اتاق مستقل برای کتابخانه، عدم وجود کتابدار، عدم تشویق مطالعه کنندگان، از عوامل مؤثر در کاهش مطالعه بر شمرده شده است. فعال بودن کتابدار و نوع مسؤلیت او (موقت یا ثابت)، جنسیت دریافت کنندگان کتاب، تشویق مطالعه کنندگان و انتخاب کتاب‌های مناسب و در معرض دید مخاطبان از فرضیه‌هایی بوده است که با افزایش درصد سرانه مطالعه در تحقیق به صورت معنی‌داری به تأیید رسیده است (۱۴).

پژوهش‌هایی در زمینه مطالعه و کتاب‌خوانی در قبل و بعد از انقلاب اسلامی در کشور انجام گرفته است که در اینجا به تعدادی از تحقیقات انجام شده در زمینه میزان مطالعه غیر درسی، عادات مطالعه و عوامل مؤثر بر آن و نتایج حاصل از آن پرداخته می‌شود:

- بلورچی در سال ۱۳۷۲ به بررسی چهار عامل جنسیت، سواد والدین، مجله خوانی در مدارس دولتی و ملی و نقش وجود کتاب‌خانه‌ها در ایجاد و پرورش سلیقه اطفال در مطالعه و میزان آن پرداخته است (۷).

- مفتخر در سال ۱۳۸۱ به آزمون این فرضیه که بیشتر جوانان تهرانی که در سنین ۱۸-۱۵ ساله هستند و حداقل تحصیلات دوره ابتدایی را به پایان رسانده‌اند، به مطالعه کتاب علاقه‌مند نیستند، پرداخته است (۱۳).

- حری در سال ۱۳۸۲ با هدف شناخت عوامل اجتماعی که نوجوانان را به مطالعه راغب و یا بی‌میل می‌سازد توجه دارد (۸).

- اسلامی و سایر همکاران در سال ۱۳۸۰ با روش علی-مقایسه‌ای و ابزار پرسش‌نامه‌ای به بررسی عوامل فردی و آموزشی‌گامی در مطالعه غیر درسی پرداخته‌اند (۱۴).

- دانشی در سال ۱۳۸۱ با استفاده از پرسش‌نامه به بررسی میزان مطالعات غیر درسی و شناسایی موضوعات یا زمینه‌های مورد مطالعه و عواملی که در ایجاد انگیزه نسبت به آن مؤثر بوده، پرداخته است (۱۵).

- نخودچی در سال ۱۳۸۵ به بررسی میزان مطالعه کتاب‌های غیر درسی توسط دانش‌آموزان و نقش والدین، آموزگاران و دوستان در میزان مطالعه دانش‌آموزان و همچنین، نقش میزان تحصیلات والدین، عادت در کتاب‌خوانی، نقش کتاب‌داران و مسؤولان کتاب‌خانه‌های مدارس در میزان مطالعه دانش‌آموزان پرداخته است (۱۶).

- زارع در سال ۱۳۸۷ به آزمون فرضیه‌های زیر پرداخته است: تماشای تلویزیون و حجم زیاد درس‌ها و تکالیف کلاسی باعث کاهش میزان مطالعه و کتاب‌خوانی شده است. میزان علاقه والدین به مطالعه در میزان علاقه فرزندان به مطالعه تأثیر دارد (۱۰).

یافته‌ها

یافته‌های حاصل از آمار توصیفی بیانگر این است که: هدف ۱: بررسی میزان ساعات مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان در طول هفته: میزان ساعات مطالعه غیر درسی ۳۵/۴ درصد دانش‌آموزان در حد متوسط (۲-۳ ساعت)، ۳۱/۰ درصد دانش‌آموزان دارای میزان ساعت مطالعه کم (۱-۲ ساعت)، ۲۱/۲ درصد دانش‌آموزان دارای میزان ساعت مطالعه خیلی کم (کمتر از یک ساعت)، ۹/۷ درصد دانش‌آموزان دارای میزان ساعت مطالعه زیاد (۳ ساعت) و ۲/۷ درصد دانش‌آموزان دارای میزان ساعت مطالعه خیلی زیاد (۳ ساعت و بیشتر) بودند.

هدف ۲: بررسی نوع منبع مطالعاتی (گرایش به: مجله، روزنامه، کتب غیر درسی) دانش‌آموزان: معادل ۴۶/۰ درصد دانش‌آموزان به مطالعه مجلات؛ معادل ۵/۳ درصد دانش‌آموزان به کتب غیر درسی؛ معادل ۱۶/۸ درصد آنها به روزنامه و ۳۱/۹ درصد آنها به هر سه نوع منبع گرایش داشتند.

هدف ۳: بررسی نوع گرایش مطالعاتی دانش‌آموزان به کتب غیر درسی: تعداد بیشتر دانش‌آموزان یعنی معادل ۵۲/۲ درصد آنها به مطالعه کتاب‌های رمان و داستان و تعداد کمتری از دانش‌آموزان (۰/۹ درصد) به مطالعه کتاب‌های اخلاقی و مذهبی گرایش داشتند. گرایش به مطالعه کتب اجتماعی، تاریخی و روانشناسی معادل ۵/۳ درصد و گرایش به کتب شعر و ادبیات معادل ۱۴/۲ درصد و گرایش به کتب علمی و فنی معادل ۸ درصد بود.

هدف ۴: بررسی نوع گرایش‌های مطالعاتی دانش‌آموزان به مجلات و روزنامه‌ها: بیشترین دانش‌آموزان (۵۸/۴ درصد) به مجلات خانوادگی و کمترین تعداد (۲/۷ درصد) به مجلات سیاسی گرایش داشتند. ۱۵ درصد دانش‌آموزان به مجلات ورزشی و ۱۳/۳ درصد آنها به مجلات علمی و ۹/۵ درصد آنها به مجلات اجتماعی گرایش داشتند.

هدف ۵: بررسی تأثیر رفتار توجه‌آمیز والدین بر میزان مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان: معادل ۲۸/۳ درصد دانش‌آموزان، این تأثیر را در حد متوسط و معادل ۵/۳ این تأثیر را در حد خیلی زیاد و معادل ۱۹/۵ درصد این تأثیر را در حد زیاد و معادل ۲۲/۱ درصد این تأثیر را در حد کم و معادل ۲۴/۸ درصد این تأثیر را خیلی کم دانستند.

- نتیجه تحقیق فاضل در سال ۱۳۸۰ این بود که بین میزان مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان و متغیرهای جنسیت و پایه تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد و همچنین بین نظرات دانش‌آموزان در مورد عوامل مؤثر بر مطالعه غیر درسی و متغیر جنسیت تفاوت معنی‌داری وجود دارد (۱۷).

- آرنی و بتولی در سال ۱۳۸۴ به نتایجی مبنی بر اینکه دانش‌آموزان پسر نسبت به دانش‌آموزان دختر ساعات مطالعه کمتری دارند و ارتباط معنی‌داری بین میزان اوقات شبانه روز جهت مطالعه غیر درسی با پایه تحصیلی وجود ندارد، اما با جنسیت ارتباط معنی‌داری وجود دارد؛ دست یافتند (۱۸).

با توجه به مطالب ارایه شده می‌توان گفت که مطالعات گوناگونی در زمینه نقش مطالعات غیر درسی و عوامل و ابعاد گوناگون مرتبط با آن صورت گرفته ولی تاکنون تحقیقی که بطور مشخص فرضیه‌های پژوهش حاضر را بررسی کند، انجام نشده است. بنابراین به بررسی آنها می‌پردازیم.

مواد و روش‌ها

روش تحقیق توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه در ۴ واحد آموزشی (خان، قاسم زاده، ۱۷ شهریور، الزهراء) در سطح شهرستان و جمعاً دارای ۵۶۸ دانش‌آموز در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ در شهرستان نجف آباد اصفهان می‌باشد، که ۱۱۳ دانش‌آموز به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب شدند. به منظور سنجش و نگرش دانش‌آموزان از ابزار اندازه‌گیری پرسش‌نامه محقق ساخته شامل ۲۰ سؤال در مورد میزان مطالعات غیر درسی، منابع و گرایش‌های دانش‌آموزان به مطالعات غیر درسی، برخورد والدین، حجم تکالیف و ارتباط آنها با یکدیگر استفاده شد. ابعاد مطالعات غیر درسی با استفاده از مقیاس ۵ عاملی لیکرت اندازه‌گیری شد. اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار SPSS در دو سطح توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل گردید. فراوانی، میانگین، صدک‌ها و انحراف معیار در سطح توصیفی و آزمون t مستقل و ضریب همبستگی پیرسون در سطح استنباطی استفاده شدند. از روایی محتوایی برای تعیین اعتبار آزمون استفاده شد. ضریب پایایی آزمون نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ درصد برآورد گردید که نشان می‌دهد آزمون از اعتبار قابل قبولی برخوردار است.

جدول ۱: آزمون خی دو

	فرضیه پنجم	فرضیه ششم	فرضیه هفتم
ازمون خی دو	۴۹۴/۸۴۲	۳۱۷/۱۴۰	۴۲۳/۵۹۶
DF	۰/۴۳۲	۲۱۶	۳۹۶
Sig(2-sided)	۰/۰۱۹	۰/۰۰۱	۰/۱۶۳

بین میزان مطالعه غیر درسی و میزان برخورد والدین رابطه معنای داری وجود دارد، تأیید می‌شود.

همچنین بین حجم زیاد دروس و تکالیف و میزان مطالعه غیر درسی رابطه معنای داری وجود دارد. به عبارت دیگر هر چه حجم درسی و تکالیف دانش‌آموزان در طول هفته و ترم افزایش یابد، به نسبت میزان مطالعه غیر درسی آنها نیز به شدت زیادی کاهش پیدا می‌کند.

همبستگی معکوس بین میزان مطالعه غیر درسی و حجم زیاد دروس و تکالیف درسی وجود دارد. به عبارتی هر چه حجم درسی دانش‌آموزان افزایش یابد، میزان مطالعه غیر درسی آنها کاهش می‌یابد.

همچنین بین رفتار توجه‌آمیز معلمان و میزان مطالعات غیر درسی دانش‌آموزان رابطه معنای داری وجود دارد، تأیید نمی‌شود. به عبارتی رفتار معلمان تأثیری بر افزایش یا کاهش میزان مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان ندارد و این فرضیه که حاکی از وجود رابطه بین این دو متغیر می‌باشد، رد شده و تأیید نمی‌گردد.

بحث و نتیجه‌گیری

بین میزان مطالعات غیر درسی و رشته‌های تحصیلی در دوره متوسطه رابطه وجود داشت. البته نتایج این تحقیق با تحقیق عباسی (۱۵) که با عنوان «بررسی عوامل مؤثر و بازدارنده مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر تهران» همخوانی نداشت. یافته‌های حاصل از نتایج تحقیقات سایر پژوهشگران نیز بیانگر این مطلب است که میزان ساعت مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان در طول هفته ۱۴ تا ۱۲۸ دقیقه و در طول روز ۱۴ دقیقه می‌باشد، بنابراین میزان ساعت مطالعه درسی دانش‌آموزان مقطع متوسطه در طول روز به میزان کم یعنی معادل (کمتر از یک ساعت) می‌باشد.

هدف ۶: بررسی تأثیر رفتار توجه‌آمیز معلمان بر میزان مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان: معادل ۴۰/۷ دانش‌آموزان این تأثیر را در حد کم و معادل ۳۲/۷ آنها این تأثیر را در حد متوسط و معادل ۱۷/۷ این تأثیر را در حد خیلی کم و معادل ۸/۰ این تأثیر را در حد زیاد و ۳ درصد در حد خیلی زیاد دانستند.

هدف ۷: بررسی تأثیر حجم زیاد دروس و تکالیف مدرسه بر میزان مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان: معادل ۱۴/۲ این تأثیر را خیلی زیاد و معادل ۵۹/۳ این تأثیر را در حد زیاد و معادل ۲۵/۷ این تأثیر را در حد متوسط و معادل ۰/۹ درصد این تأثیر را در حد کم می‌دانند.

جدول ۱: آزمون t با دو نمونه مستقل

متغیرهای پژوهش	T	درجه آزادی	معنی داری	تفاوت میانگین‌ها
میزان ساعت	-۰/۵۸۴	۱۱۱	۰/۵۶۱	-۰/۰۰۱
کتب غیردرسی	۱/۶۱	۷۱	۰/۱۸۶۷	-۰/۱۳
منبع اطلاعاتی	-۰/۵۶۶	۷۱	۰/۹۲۱	-۰/۸۲
مجله یا روزنامه	۳/۱۸	۷۱	۰/۰۰۲	-۰/۲۹

بین میزان مطالعات غیر درسی و رشته‌های تحصیلی در دوره متوسطه تفاوت معنای داری وجود دارد، رد می‌شود و تأیید نمی‌گردد و تفاوت معنای داری بین میانگین میزان ساعت مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان دختر با میانگین رشته‌های مختلف تحصیلی وجود ندارد. فرضیه دوم مبنی بر اینکه بین گرایش‌های مطالعات کتب غیر درسی و رشته‌های تحصیلی تفاوت معنای داری وجود دارد، رد می‌شود و فاقد اعتبار است و تفاوت معنای داری بین نوع گرایش مطالعاتی کتب غیر درسی دانش‌آموزان با رشته‌های مختلف تحصیلی آنها وجود ندارد. بین نوع منابع مطالعات غیر درسی و رشته‌های مختلف تحصیلی تفاوت معنای داری وجود دارد، رد می‌شود و فاقد اعتبار است و تفاوت معنای داری بین منبع مطالعات غیر درسی با رشته‌های تحصیلی وجود ندارد. بین نوع گرایش مطالعاتی مجلات روزنامه و رشته‌های تحصیلی تفاوت معنای داری وجود دارد، قبول می‌شود و تفاوت معنای داری بین میانگین نوع گرایش مطالعاتی مجلات و روزنامه‌ها و میانگین رشته‌های تحصیلی وجود دارد.

درسی در استان یزد) انجام شده است، بیانگر این است که دانش‌آموزان به نقش مؤثر والدین در افزایش علاقه‌شان به مطالعات غیر درسی اشاره کرده و این عامل را جزء عوامل خیلی مؤثر ارزیابی کرده‌اند و همچنین تحقیق زارع (۱۰) همخوانی داشت.

بین حجم زیاد دروس و تکالیف مدرسه و میزان مطالعاتی غیر درسی دانش‌آموزان در دوره متوسطه رابطه وجود دارد. نتیجه بدست آمده از این مطالعه با یافته‌های تحقیق مفتخر (۱۳) با عنوان بررسی عادات و مطالعه جوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله ایرانی به مطالعه کتب غیر درسی انجام شده، بیانگر این نتیجه بود که از عوامل بازدارنده مطالعه کتب سنگینی برنامه‌های درسی می‌باشد و همچنین تحقیق زارع (۱۰) با عنوان گزارش بررسی عوامل مؤثر در میزان مطالعه و کتابخوانی روستای اردکان انجام شده بیانگر این نتایج است که حجم زیاد دروس و تکالیف باعث کاهش میزان مطالعه و کتابخوانی شده است و دانش‌آموزان در پاسخ به علل عدم مطالعه در اوقات فراغت ۲۸ درصد علت را زیاد بودن حجم دروس ذکر کرده‌اند، همخوانی داشت.

بین رفتار توجه‌آمیز معلمان و میزان مطالعات غیر درسی دانش‌آموزان در دوره متوسطه رابطه وجود داشت. پس از آزمون این فرضیه مشاهده گردید رفتار معلمان تأثیری بر افزایش یا کاهش میزان مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان ندارد به عبارتی دیگر میزان مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان مستقل از نحوه برخورد مربیان آنها می‌باشد بنابراین فرضیه این دو متغیر رد و تأیید نمی‌گردد. نتیجه بدست آمده از این فرضیه با یافته‌های پژوهش حری (۸) با عنوان جامعه‌شناسی کتابخوانی نوجوانان ۱۵ تا ۱۹ سال انجام شده، بیانگر این بود که معلمان در صورتی که در جایگاه یک مشاور دلسوز قرار گیرند می‌توانند عامل مؤثر در تشویق به مطالعه باشند، همخوانی نداشت.

بین منبع مطالعات غیر درسی و رشته‌های تحصیلی در دوره متوسطه تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتیجه بدست آمده از این پژوهش با یافته‌های تحقیق یوسفی (۱۹) با این عنوان «گزارش بررسی میزان مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان دوره متوسطه امتحان قم» انجام داده است همخوانی داشت. در پژوهش یوسفی موضوعات مطالعه دانش‌آموزان عمدتاً داستانی، ورزشی و سرگرمی ذکر شده در حالیکه در این پژوهش نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که بیشترین منبع مطالعاتی مورد استفاده از دیدگاه دانش‌آموزان مجلات می‌باشد.

بین نوع گرایش‌های مطالعاتی کتب غیر درسی و رشته‌های تحصیلی در دوره متوسطه تفاوت معنی‌داری وجود دارد. البته در نتایج تحقیقات دانشی (۱۰) با عنوان گزارش بررسی میزان و چگونگی مطالعات غیر درسی دانش‌آموزان رشته علوم تجربی در استان کهگیلویه) انجام شده مهمترین زمینه‌های مورد مطالعه به ترتیب داستانی، دینی و مذهبی، علمی و فنی، تاریخی، سیاسی، اجتماعی، سرگرمی و هنری بوده است و همچنین در نتایج تحقیق اسلامی (۱۳۸۰) با عنوان (گزارش پژوهشی پیرامون نقش عوامل شخصیتی در گرایش دانش‌آموزان به مطالعه غیردرسی در استان یزد) انجام شده به این نتیجه رسیده که در میزان علاقه افراد به کتاب‌های مختلف تفاوت زیادی مشاهده نشده است. با نتیجه بدست آمده در این پژوهش همخوانی داشت (۴).

بین نوع گرایش‌های مطالعاتی مجلات و روزنامه و رشته‌های تحصیلی در دوره متوسطه تفاوت معنی‌داری وجود داشت. این پژوهش با پژوهش فاضل در سال ۱۳۸۰ همخوانی داشت (۱۷).

بین رفتار توجه‌آمیز والدین و میزان مطالعات غیر درسی دانش‌آموزان در دوره متوسطه رابطه وجود دارد. این فرضیه با نتایج تحقیق اسلامی (۴) با عنوان گزارش پژوهشی پیرامون نقش عوامل شخصیتی در گرایش دانش‌آموزان به مطالعه غیر

منابع

۱. قرآن کریم، سوره زمر، آیه ۹
۲. راس و چلتون. مشاوره خواننده: مطابق با علاقه و مواد و روش، نسخه الکترونیکی. مجله کتابخانه، ۲۰۰۳؛ ۱۲۶(۳).
۳. استیگر، سی رالف (۱۳۷۷) شیوه‌های مطالعه. ترجمه دکتر علی شکویی. چاپ سازمان چاپ و انتشارات فرهنگ و ارشاد اسلامی.

۴. ستیگر، سی رالف (۱۳۶۴). چرا مطالعه می کنیم، ترجمه دکتر علی شکویی. چاپ اول انتشارات دانشگاه تبریز.
۵. باب الحوایجی، فهیمه (۱۳۷۸). نقش و اهمیت کتابخانه های آموزشگاهی و رهنمودهایی برای کتابخانه های کودکان. چاپ اول، تهران: وزارت آموزش و پرورش (پژوهشکده تعلیم و تربیت).
۶. بحرانی، محمود (۱۳۸۶) گزارش وضعیت کتابخوانی در شیراز (پژوهش میدانی)، فصلنامه فرهنگ عمومی، شماره ۱۳-۱۲ تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۷. بلورچی، پروین (۱۳۷۲) «رغبت های مطالعه کودکان ۸ تا ۱۰ ساله در ۱۰ دبستان تهران». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
۸. حری، عباس (۱۳۸۲) «جامعه شناسی کتابخوانی نوجوانان ۱۵ تا ۱۹ ساله». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
۹. حمیاری، فریدون (۱۳۸۲) «بررسی ارتباط مطالعه غیردرسی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سال سوم رشته های نظری نظام جدید آموزش متوسطه شهر تهران». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
۱۰. زارع شاه آبادی، علیرضا (۱۳۸۷) «بررسی عوامل مؤثر در میزان مطالعه و کتابخوانی در روستای ترک آباد اردکان» فصلنامه پیام کتابخانه، شماره ۲۳، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۱۱. بریت من، الیوت، بادا. افزایش اثربخشی ارزیابی نمرات دانش آموز از طریق یک عامل نمره گزارش تطبیقی. مجله علوم تصمیم گیری ۱۹۹۳؛ ۱(۱): ۹-۱۹۲.
۱۲. کوناپر و کروپلی. یادگیری مادام العمر در آموزش و پرورش. لندن، نشر کوگان، ۲۰۰۰.
۱۳. مقتدر، مریم (۱۳۸۱) «عادت مطالعه جوانان» پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران.
۱۴. اسلامی، حیدر. علی. سالاری (۱۳۸۰) گزارش پژوهشی پیرامون نقش عوامل شخصی و آموزشگاهی در گرایش دانش آموزان به مطالعه غیردرسی در سال تحصیلی ۷۹-۱۳۷۸، اداره کل آموزش و پرورش استان یزد، معاونت پژوهشی.
۱۵. دانشی. علی محمد (۱۳۸۱) گزارش های بررسی میزان و چگونگی مطالعات غیردرسی دانش آموزان رشته علوم تجربی استان کهگیلویه و بویراحمد. وزارت آموزش و پرورش، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
۱۶. نخودچی، جواد (۱۳۸۵) «گزارش بررسی عوامل مؤثر بر میزان مطالعه و کتابخوانی در دبیرستان های تبریز» شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش استان آذربایجان شرقی.
۱۷. فاضل، مرتضی (۱۳۸۰) بررسی نوع و میزان مطالعات غیردرسی دانش آموزان دوره متوسطه و شناسایی عوامل مؤثر بر آن از نظر دانش آموزان دز شهرستان شهرضا.
۱۸. آرانی و بتولی (۱۳۸۴) بررسی نوع و میزان مطالعات غیردرسی دانش آموزان دوره متوسطه و شناسایی عوامل مؤثر بر آن از نظر دانش آموزان دز شهرستان شهرضا.
۱۹. یوسفی، ابوالفضل (۱۳۸۹) «گزارش بررسی وضعیت میزان مطالعه غیردرسی دانش آموزان دوره متوسطه نقاط شهری استان قم، سال تحصیلی ۸۹-۸۸»

Management of Effective Factors on Non-Academic Study in the Female Schools

Nafiseh Rafiei¹, Fatemeh Ghorbani²

Original Article

Abstract

Aim and Background: The main purpose of this research was to evaluate the amount and type of non-academic studies and effective factors on Najaf Abad high school students.

Materials and Methods: In this descriptive-survey study, the population was consisting of female students in the four Najaf Abad high school (568 persons), that 113 persons were selected as a sample using clustering random sampling method. The tool was questionnaire contains 20 questions that reliability coefficient was estimated using Cronbach's alpha of 0.84 percent. Non-academic studies factors were measured using a Likert scale. The data were analyzed using SPSS software in the two levels. Frequency, mean and percentage were used in the descriptive level and The T-test and Pearson correlation coefficient were used in the inferential statistics level.

Findings: Results showed the significant difference between non-academic studies of students in the fields of mathematical, humanities, experimental sciences (sig: 0.87). Average hours of pupils non-academic studies on the day is less than one hour and (1-2 hours) in the week. There is no significant difference between non-academic studies source and the fields; and magazines are the largest students' studies source. There is no significant difference between the type of students' studies orientation to non-academic books and their fields; and there is significant difference between the type of students' studies orientation to magazines and their fields (sig: 0.002). Also there is significant difference between non-academic studies and parents treat (sig: 0.01) and students' high assignments and lessons (sig: 0.00).

Conclusions: Parents and school administrators should be pay attention that parents with a direct correlation and the homework volume with an indirect correlation are affected factors on non-academic studies; and teacher's behavior has a little effect on non-academic studies.

Keywords: Non-Academic studies, Studies source, Students, High school

Citation: Rafiei N, Ghorbani F. **Management of Effective Factors on Non-Academic Study in the Female schools.** WJEM 2015; 1(1): 46-56.

Received date: 15.01.2016

Accept date: 17.03.2016

1- Lecturer, Department of Education and Psychology, Payam Noor University, Tehran, Iran

2- Bachelor Student of Department of Education and Psychology, Payam Noor University, Iran

Corresponding Author: Nafiseh Rafiei, Email: nafisehrafiei@gmail.com